

СВЕОБУХВАТАН И ЈЕЗГРОВИТ ПОГЛЕД НА КУЛТУРНИ КАПИТАЛ И ЊЕГОВ УТИЦАЈ НА ОБРАЗОВНЕ ПРАКСЕ: ТЕОРИЈСКИ УВИДИ И ЕМПИРИЈСКА ПРИМЕНА

Радуловић, М. (2023). *Културни капитал и образовне праксе: од сазнања до отворених питања*. Београд: Институт за педагошка истраживања, 24cm, 123 стр.

Образовне неједнакости представљају једну од кључних тема социологије образовања. Унутар ове дисциплине дату тему проучавали су представници различитих теоријских праваца који су осветљавали њене различите аспекте. Свакако да један од значајних приступа овој теми потиче од Пјера Бурдијеа који истиче значај концепта различитих форми капитала. Аутор посебно истиче допринос културног капитала за постигнуће унутар образовног поља, тако што се неке од тих диспозиција вреднују, а друге кажњавају. Управо је концепт културног капитала и његов значај за образовне праксе у фокусу научне монографије Младена Радуловића, *Културни капитал и образовне праксе: од сазнања до отворених питања*. Аутор се у монографији фокусира на употребу и трансформацију овог често употребљаваног појма.

Наиме, аутор разматра значај који културни капитал има за образовне праксе и истовремено покушава да оствари два задатка. Прво, настоји да допринесе бољем разумевању значаја културног капитала. Кроз свеобухватну анализу многобројних радова посвећених овој теми и детаљно проучавање њихових резултата, аутор на систематичан начин приказује постојеће знање о да тој теми. Такође, указује на теоријске дилеме или неусаглашености међу ауторима који користе поменути концепт. Додатно, кроз нове анализе постојећих података прикупљених у оквиру великих међународних истраживања (TIMSS, PISA) аутор настоји да прошири постојеће знање о овој теми, као и да разреши неке дилеме. Други, ништа мање значајан задатак ове монографије представља испитивање праведности образовног система У Србији. Анализирајући значај који културни капитал има у Србији, као и кроз поређење тог значаја са утицајем који он има у земљама Западне Европе, аутор одређује степен (не)правичности образовног система и друштва у Србији у целини.

С тим у вези, монографија је резултат дугогодишњег рада, анализе и разматрања Младена Радуловића, који се зрело, студиозно и систематски бави различитим аспектима утицаја културног капитала унутар образовног поља. Притом, аутор приступа проблему културног капитала из различитих теоријских перспектива преиспитујући његове основе и могућности примене, али и уједно га емпиријски проверава. Монографија се састоји од 123 стране, при чему је њен централни део подељен у седам поглавља, од којих се прва два тичу теоријског и методолошког оквира истраживања. Наредна четири поглавља су посвећена налазима истраживања (по једно поглавље за сваку од четири образовне праксе које су истраживане). Последње поглавље је посвећено сумирању налаза и указивању на области о којима још увек нема довољно емпиријских сазнања.

Након уводног поглавља, аутор детаљније дефинише концепт културног капитала, објашњава Бурдијеов теоријски оквир из кога је дати концепт потекао и анализира одјек на који је наишао у научној заједници. Аутор истиче различите начине разумевања и концептуализације овог појма, што му у наредним поглављима монографије омогућава да истражи, не само значај културног капитала (као јединственог концепта) за образовне праксе, већ и да прати разлике у значају који културни капитал манифестује у зависности од начина на који је операционализован.

Кључни део монографије чине четири поглавља у којима аутор одговара на четири питања која су суштински значајна за разумевања улоге коју културни капитал има у образовном пољу. Након поглавља у коме је представљена методологија истраживања на коме је заснована студија, аутор посвећује по једно поглавље основним питањима којима се тумачи на који начин структурни друштвени показатељи посредством културног капитала утичу на образовне процесе. То су следећа питања: 1) *На који начин количина културног капитала утиче на образовно достигнуће?* 2) *Да ли и на који начин културни капитал утиче на образовне аспирације?* 3) *На који начин културни капитал одређује однос ученика према образовању?* 4) *Да ли и како одређени аспекти наставног контекста могу да умање утицај културног капитала на поменути образовне праксе?* Сва четири поглавља која су посвећена анализи ових питања структурисана су на исти начин, односно састоје се од: анализе теоријских претпоставки, анализе резултата публикованих истраживања и анализе коју је аутор спровео на основу података добијених у међународним истраживањима постигнућа ученика. На овај начин аутор долази до налаза који указују на велики значај који културни капитал има за разумевање образовних неједнакости. Затим, резултати упућују на то да је потенцијал културног капитала за објашњавање образовних пракси уско повезан са начином на који се разуме и операционализује. Такође, посебно су значајни теоријски и емпиријски увиди који се тичу образовног система у Србији. Стога је важно истаћи забриња-

вајуће налазе који потврђују постојање високих образовних неједнакости међу децом у нижим разредима основне школе, које су упоредиве са неједнакостима у европским образовним системима у којима су оне највише изражене (попут француског). Затим, аутор говори о компаративним предностима образовног система у Србији, преваходно када су у фокусу неједнакости у средњошколском добу. Коначно, аутор истиче и на налазе који показују да одређене одлике наставе могу да ослабе или ојачају везу између културног капитала и школског постигнућа. То може бити изузетно значајно како за планирање образовних политика на макро нивоу, тако и за осмишљавање наставних пракси на микро нивоу.

Аутор систематично и темељно одговара на постављена питања, омогућавајући јасно и целовито сагледавање доступног знања о значају културног капитала. Поред тога, наводи области у којима ниво знања још увек није задовољавајући. Сходно поднаслову монографије који гласи *од сазнања до отворених питања*, последње поглавље монографије нуди систематичан приказ постојећих знања и упућује на области које представљају изазов за будућа истраживања. На овом месту су врло детаљно представљене теме и методе за будућа истраживања, која би могла да обогате начин на који сада поимамо значај културног капитала.

Монографија *Културни капитал и образовне праксе: од сазнања до отворених питања* представља вредан допринос домаћој социологији образовања и води ка бољем разумевању културног капитала и његовог значаја у области образовања, али и ка бољем разумевању система образовања у Србији. Монографија је несумњиво веома значајна за будућа научна истраживања у овој области, али је корисна и за ширу јавну расправу приликом планирања образовних политика, које се посебно тичу праведности и доступности образовања у Србији. Поред тога, ова монографија нам омогућава да одговоримо на питања о постојању образовних неједнакости у образовном систему, али нам даје и прилику да промишљамо ка каквом образовном систему и друштву тежимо.

др Драгана Гундоган, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд